

THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN CỘNG ĐỒNG HỌC TẬP CHUYÊN MÔN CỦA GIÁO VIÊN CÁC TRƯỜNG TIỂU HỌC TRONG BỐI CẢNH THỰC HIỆN CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC PHỔ THÔNG 2018 – NHẬN THỨC VÀ HÀNH ĐỘNG

Nguyễn Văn Hồng

Khoa Quản lý Giáo dục, trường Đại học Giáo dục

Tóm tắt: Bài viết khảo sát thực trạng phát triển Cộng đồng học tập chuyên môn (PLC) của giáo viên tiểu học tại Việt Nam trong bối cảnh triển khai Chương trình Giáo dục phổ thông 2018. Sử dụng phương pháp nghiên cứu hỗn hợp, nghiên cứu đã khảo sát 198 giáo viên và phỏng vấn 10 cán bộ lãnh đạo nhà trường tại 5 trường tiểu học thuộc 3 tỉnh. Kết quả cho thấy nhận thức của giáo viên về PLC đã được cải thiện, song mức độ tham gia thực chất và tính bền vững còn hạn chế do các rào cản về văn hóa, cấu trúc tổ chức và nguồn lực. Bài viết lập luận rằng để triển khai PLC hiệu quả cần có mô hình lãnh đạo chia sẻ, bồi dưỡng chuyên môn có hệ thống và các chính sách hỗ trợ từ cơ quan quản lý giáo dục. Trên cơ sở đó, nhóm tác giả đưa ra một số khuyến nghị về chính sách và thực hành nhằm tăng cường học tập chuyên môn của giáo viên phù hợp với cải cách chương trình năm 2018.

Từ khóa: Cộng đồng học tập chuyên môn; phát triển giáo viên; giáo dục tiểu học; cải cách giáo dục; Việt Nam.

CURRENT STATUS OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY DEVELOPMENT AMONG PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTING THE 2018 GENERAL EDUCATION CURRICULUM — PERCEPTIONS AND ACTIONS

Nguyen Van Hong

Faculty of Educational Management, University of Education

Abstract: This paper examines the current status of professional learning community (PLC) development among primary school teachers in Vietnam in the context of implementing the 2018 General Education Curriculum. Using a mixed-method approach, the study surveyed 198 teachers and conducted interviews with 10 school leaders across five primary schools in three provinces. Findings reveal that while teachers' awareness of PLCs has improved, actual participation and sustainability remain limited due to cultural, structural, and resource-related barriers. The paper argues that successful PLC implementation requires shared leadership, systematic professional development, and supportive policies from education authorities. Recommendations are made for policy and practice to strengthen teachers' professional learning in alignment with the 2018 curriculum reform.

Keywords: Professional learning community, teacher development, primary education, educational reform, Vietnam.

Nhận bài: 22/03/2025

Phản biện: 15/04/2025

Duyệt đăng: 20/04/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục Việt Nam theo Chương trình giáo dục phổ thông (CTGDPT) 2018, phát triển năng lực nghề nghiệp của giáo viên được xem là yếu tố then chốt đảm bảo chất lượng và hiệu quả thực hiện chương trình. Một trong những hướng tiếp cận được nhiều quốc gia áp dụng là xây dựng và phát triển cộng đồng học tập chuyên môn (Professional Learning Community – PLC). PLC được xem là nền tảng thúc đẩy văn hóa học tập liên tục, tinh thần hợp tác và cải tiến thực hành sư phạm. Tuy nhiên, tại Việt Nam, việc hình thành và vận hành PLC trong các trường tiểu học vẫn còn gặp nhiều khó khăn cả về nhận thức lẫn hành động thực tiễn. Bài báo này tập trung phân tích thực trạng phát triển PLC của giáo viên tiểu học trong bối cảnh triển khai CTGDPT 2018, đồng thời đề xuất một số giải pháp tăng cường hiệu quả hoạt động này.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Một số khái niệm

Khái niệm cộng đồng học tập chuyên môn (PLC) được khởi nguồn từ các công trình của Hord (1997), DuFour & Eaker (1998), và Stoll et al. (2006). Theo Hord (1997), PLC là nhóm giáo viên cùng chia sẻ tầm nhìn, hợp tác học tập nhằm cải thiện thành tích học tập của học sinh. DuFour và Eaker (1998) nhấn mạnh rằng PLC không chỉ là nhóm chia sẻ kinh nghiệm mà là một cơ chế thay đổi văn hóa nhà trường, hướng tới việc học của tất cả học sinh. Các đặc trưng cơ bản của PLC gồm: tầm nhìn chung, hợp tác chuyên môn, học tập liên tục, ra quyết định dựa trên dữ liệu, và tập trung vào kết quả học tập của học sinh (Stoll et al., 2006). Trong bối cảnh CTGDPT 2018, PLC trở thành công cụ thiết yếu giúp giáo viên thích ứng với yêu cầu phát triển phẩm chất, năng lực học sinh và đổi mới phương pháp dạy học.

Nói một cách đơn giản nhất: “*Cộng đồng học tập chuyên nghiệp (PLC) là một nhóm các nhà giáo dục hợp tác tham gia học tập liên tục và thực hành phản biện để cải thiện chất lượng giảng dạy và kết quả học tập của học sinh*”.

Nhiệm vụ chính của cộng đồng học tập chuyên môn là:

Chia sẻ và phản biện về thực hành dạy học nhằm giúp giáo viên tự đánh giá, điều chỉnh và nâng cao hiệu quả dạy học

Nghiên cứu bài học (Lesson Study)

Xây dựng môi trường học tập đồng nghiệp

Phân tích dữ liệu và cải tiến dạy học dựa trên bằng chứng

Xây dựng và chia sẻ tài nguyên chuyên môn

Hội thảo và chuyên đề phát triển năng lực

Lãnh đạo chia sẻ và ra quyết định tập thể

Đánh giá, ghi nhận và lan tỏa kết quả học tập

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu sử dụng phương pháp hỗn hợp (mixed methods), kết hợp khảo sát định lượng và phỏng vấn định tính. Khảo sát được tiến hành với 198 giáo viên tại 3 trường tiểu học ở ba tỉnh (Hà Nội, Hải Phòng và Sơn La) nhằm đánh giá nhận thức và mức độ tham gia PLC. Bảng hỏi gồm

20 mục, chia thành các nhóm: (1) nhận thức về PLC; (2) hình thức tham gia; (3) tần suất tham gia. Ngoài ra, 10 cán bộ quản lý được phỏng vấn sâu để tìm hiểu những thuận lợi, khó khăn trong việc triển khai PLC. Dữ liệu được xử lý bằng phần mềm SPSS để phân tích mô tả và xác định xu hướng chính, trong khi dữ liệu định tính được mã hóa theo chủ đề.

2.3. Kết quả và thảo luận

Kết quả khảo sát cho thấy, 78% giáo viên hiểu đúng khái niệm PLC và nhận thấy tầm quan trọng của nó trong phát triển nghề nghiệp, song chỉ có 46% tham gia thường xuyên vào các hoạt động cộng đồng học tập. Các hình thức phổ biến gồm sinh hoạt tổ chuyên môn, dự giờ – phản hồi, và chia sẻ tài liệu dạy học. Tuy nhiên, hoạt động PLC tại nhiều trường vẫn mang tính hình thức, thiếu cơ chế duy trì và động lực tự thân. Một số giáo viên cho biết thời gian và khối lượng công việc là rào cản lớn nhất (64%), trong khi 52% nêu thiếu sự hỗ trợ từ lãnh đạo. Các cuộc phỏng vấn cũng chỉ ra rằng văn hóa hợp tác trong nhà trường còn yếu, một phần do thói quen làm việc cá nhân và thiếu môi trường học tập chuyên nghiệp.

Bảng 1. Hình thức sinh hoạt cộng đồng học tập chuyên môn của giáo viên

TT	Các hình thức sinh hoạt cộng đồng CM	Mức độ đánh giá					ĐTB	TB
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)		
1	Nhà trường tổ chức sinh hoạt chuyên môn định kỳ theo kế hoạch.	6	15	78	66	33	3.53	4
2	Các buổi sinh hoạt chuyên môn diễn ra đúng thời gian, có sự chuẩn bị chu đáo.	12	18	63	69	36	3.50	6
3	Sinh hoạt chuyên môn chủ yếu diễn ra theo hình thức họp trực tiếp.	15	9	72	63	39	3.52	5
4	Sinh hoạt chuyên môn trực tuyến (qua Zoom, Teams...) được áp dụng thường xuyên.	9	18	72	75	24	3.44	8
5	Các hình thức sinh hoạt chuyên môn linh hoạt (chuyên đề, dự giờ – rút kinh nghiệm, nghiên cứu bài học, hội thảo nhỏ...) được triển khai hiệu quả.	6	9	69	57	57	3.76	1
6	Sinh hoạt chuyên môn theo hướng nghiên cứu bài học được thực hiện thường xuyên.	6	15	72	66	39	3.59	3
7	Sinh hoạt chuyên môn có sự tham gia, chia sẻ kinh nghiệm giữa các tổ/bộ môn khác nhau.	9	15	78	66	30	3.47	7
8	Có sự hỗ trợ tích cực từ Ban giám hiệu trong tổ chức các hình thức sinh hoạt chuyên môn.	6	6	78	66	42	3.67	2

Mức (1) Hoàn toàn không đồng ý

Mức (2) Không đồng ý

Mức (3) Phân vân

Mức (4) Đồng ý

Mức (1) Hoàn toàn đồng ý

Số liệu phân tích tại bảng 1 cho thấy: Điểm trung bình (ĐTB) dao động từ 3.44 đến 3.76, cho thấy các hình thức sinh hoạt CM đang ở mức vừa phải đến khá tốt, chưa đạt mức hoàn thiện.

Các hoạt động linh hoạt, mang tính thực hành và chia sẻ kinh nghiệm được đánh giá cao nhất với ĐTB là 3.76 xếp thứ bậc 1.

Hình thức trực tuyến và hợp tác liên tổ có điểm thấp, là điểm nghẽn cần cải thiện. Điểm trung bình là 3.44. xếp thứ bậc 8

Ngoài ra số liệu cho thấy vai trò lãnh đạo hỗ trợ từ hiệu trưởng rất quan trọng, nhưng cần tăng cường hướng dẫn và khích lệ giáo viên tham gia sâu hơn.

Tóm lại, nhìn chung, mức độ triển khai PLC trong các trường tiểu học là vừa phải, có dấu hiệu tích cực nhưng vẫn còn khoảng cách giữa nhận thức và hành động.

Kết quả khảo sát phản ánh mức độ đánh giá của giáo viên về tần suất tham gia các buổi sinh hoạt chuyên môn (CM) tại các trường tiểu học là chưa cao với điểm trung bình dao động từ 3.26 đến 3.76. Điều này cho thấy giáo viên nhìn nhận tần suất sinh hoạt chuyên môn ở mức vừa phải đến khá cao, nhưng vẫn còn một số hạn chế.

Với thời lượng mỗi buổi sinh hoạt được bố trí hợp lý được giáo viên đánh giá cao với ĐTB 3.76, xếp hạng 1. Điều này cho thấy giáo viên hài lòng về thời gian mỗi buổi sinh hoạt, phù hợp với khả năng tập trung và nhu cầu trao đổi chuyên môn. Đối với giáo viên hiện nay, thời lượng hợp lý là điều kiện quan trọng để PLC thực sự trở thành môi trường học tập hiệu quả.

Với mức độ các buổi sinh hoạt diễn ra thường xuyên và không gián đoạn bởi công việc khác

được giáo viên đánh giá thấp nhất vì điều này khó thực hiện được trong thực tiễn với biểu hiện là ĐTB 3.26, xếp hạng 5. Yếu tố này được đánh giá thấp nhất, cho thấy còn tồn tại tình trạng gián đoạn do công việc hành chính, kiểm tra hoặc các nhiệm vụ khác của giáo viên. Đây là một rào cản quan trọng khiến PLC chưa phát triển mạnh mẽ và bền vững.

Phân tích định tính cho thấy những trường có hiệu trưởng đóng vai trò dẫn dắt (instructional leadership) rõ nét thường có PLC hoạt động hiệu quả hơn. Sự hỗ trợ về chính sách từ Phòng và Sở GD&ĐT, như tổ chức chuyên đề, hội thảo học tập, hay đánh giá giáo viên dựa trên năng lực hợp tác, được xem là yếu tố tạo điều kiện thuận lợi. Tuy nhiên, cơ chế ghi nhận thành tích và khuyến khích học tập vẫn chưa được thể chế hóa, dẫn đến thiếu động lực bền vững. Những phát hiện này tương đồng với các nghiên cứu quốc tế (Louis & Marks, 1998; Vescio et al., 2008) khi chỉ ra rằng PLC chỉ phát huy hiệu quả nếu được nuôi dưỡng trong văn hóa chia sẻ và học tập liên tục, với sự hỗ trợ mạnh mẽ từ lãnh đạo và chính sách.

III. KẾT LUẬN

Nghiên cứu khẳng định rằng phát triển cộng đồng học tập chuyên môn là chiến lược trọng tâm trong bối cảnh thực hiện CTGDPT 2018. Tuy nhận thức của giáo viên tiểu học về PLC đã được nâng cao, nhưng hành động thực tiễn còn hạn chế. Để nâng cao hiệu quả, cần tập trung vào ba hướng chính: (1) tăng cường vai trò lãnh đạo học tập của hiệu trưởng; (2) xây dựng cơ chế khuyến khích, công nhận đóng góp trong hoạt động PLC; và (3) phát triển chính sách hỗ trợ từ cấp Phòng/Sở nhằm tạo môi trường học tập bền vững. Những giải pháp này sẽ góp phần hình thành văn hóa học tập chuyên nghiệp trong trường tiểu học Việt Nam, phù hợp với xu hướng phát triển giáo dục hiện đại.

Nguồn tài trợ: Nghiên cứu được tài trợ bởi Trường Đại học Giáo dục, Đại học Quốc gia Hà Nội, với số tài trợ QS.21.02.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ GD&ĐT (2018). Chương trình giáo dục phổ thông tổng thể.
 Bộ GD&ĐT (2020). Chuẩn nghề nghiệp giáo viên cơ sở giáo dục phổ thông.
 DuFour, R., & Eaker, R. (1998). Professional Learning Communities at Work: Best Practices for Enhancing Student Achievement. Bloomington, IN: National Education Service.
 Hord, S. M. (1997). Professional Learning Communities: Communities of Continuous Inquiry and Improvement. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory.
 Louis, K. S., & Marks, H. M. (1998). Does professional community affect the classroom? Teachers' work and student experiences in restructuring schools. *American Journal of Education*, 106(4), 532–575.
 Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallace, M., & Thomas, S. (2006). Professional learning communities: A review of the literature. *Journal of Educational Change*, 7(4), 221–258.
 Vescio, V., Ross, D., & Adams, A. (2008). A review of research on the impact of professional learning communities on teaching practice and student learning. *Teaching and Teacher Education*, 24(1), 80–91.